

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМНИЦТВОМ**

НАУКОВИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

№ 41 (1)

Одеса – 2024

Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом, 2024. № 41 (1). 206 с.

Редакційна колегія:

Бабій О.М. (головний редактор), к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, декан ФЕУП

Балута Т. П. (заст. головного редактора), к.пол.н., ст. викладач кафедри філософії, історії та політології

Кошельок Г.В. (відповідальний за випуск), д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

Доброва Н.В., к.е.н., доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом

Орленко О.М., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, *помічник проректора з наукової діяльності студентів*

Петровська О.М., к.п.н., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці

Старченко А.Ю., к.ю.н., ст. викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом

Ковальська Н.А., к.е.н., ст. викладач кафедри загальної економічної теорії та економічної політики

Статті публікуються у авторській редакції

Науковий студентський вісник затверджено Вченою радою Одеського національного економічного університету 30 вересня 2020 року

РОЗДІЛ 4.

КАФЕДРА МОВНОЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

АБРАМОВА Д.В.,	164
СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМУНІКАЦІЇ В	
ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА	
МОЖЛИВОСТІ	
АСЄЄВА Х.І.	170
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО	
САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ	
АЗОВСЬКА Н.В.	173
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ	
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
ВІНЦЕВСЬКА З.В.	176
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАТРІОТИЗМУ У ОСІБ	
ПРИЗИВНОГО ВІКУ	
ВІХТЄВА С.Д.	179
ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-	
ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ	
ПСИХОЛОГІВ	
ГРИЩЕНКО Н.М.	182
ЕМОЦІЙНО-НЕГАТИВНИЙ СТАН УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ	
ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	
ГРОМОВА О.О.,	185
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ТРАВМАТИЧНОГО	
СТРЕСУ ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ	
ДОРОШЕНКО М.В.	189
ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	
НА РОЗВИТОК ТОЛЕРАТНОСТІ ТА ПОДОЛАННЯ СТЕРЕОТИПІВ У	
УЧНІВ ІЗ ТИПОВИМ РОЗВИТКОМ	
ЛЕВАКІН М.С.	192
ФАКТОРИ СТРЕСУ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ, ЩО	
ПЛИВАЮТЬ НА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
МАКУЩЕНКО Л.А.,	196
РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК КОМУНІКАЦІЇ У КЕРІВНИКІВ	
ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ	
МАТВЄЄВА І.О.	201
ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ	
У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	
НАЗАРОВА В.В.	204
ВПЛИВ ВІЙНИ ТА ПАНДЕМІЇ НА СТОСУНКИ В ПАРИ	

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Проблема професійного самовизначення є ключовою у взаємодії людини і суспільства та одночасно суттєвою подією у розумінні сенсу власного життя. Однак, джерела виникнення даної проблеми розмиті, що обумовлено недостатньо чітким трактуванням феномену професійного самовизначення та різними підходами до даного питання [1, с. 6]. Професійне самовизначення особистості – це тривалий суб'єктивно-об'єктивний процес, що характеризується поетапним розвитком узгодження професійно-психологічних можливостей людини зі змістом та вимогами професії на ринку праці, що відображає соціальний розвиток особистості, її потреби у самоактуалізації та самореалізації [2, с. 128-130].

Аналіз останніх досліджень та публікацій останніх років. Аналіз чисельних досліджень розкриває низку важливих аспектів, що впливають на цей складний процес, особливо в сучасних умовах змін на ринку праці, розвитку технологій та глобалізації. Дослідження акцентують увагу на психологічних чинниках, соціальних впливах, особистісних якостях та динаміці процесу вибору професії. По-перше, це етапи професійного самовизначення. Сучасні дослідження підтверджують, що процес професійного самовизначення відбувається поетапно. Більшість моделей включають такі стадії: початковий інтерес до професійної сфери; дослідження професій; прийняття рішення [3, с. 9-12]. Так, людина з високою самооцінкою та усвідомленими ціннісними пріоритетами більш впевнено обирає професію та орієнтується на внутрішні стимули, а не зовнішні обставини; самоефективність: відчуття здатності досягти успіху в певній професійній діяльності має вагомий вплив на вибір кар'єри; інтереси та здібності: (дослідження показують, що усвідомлення власних інтересів і здібностей на ранніх етапах може полегшити процес вибору професії, зменшити кількість помилок при виборі та підвищити рівень задоволеності у професійній діяльності; роль особистісних якостей, (самостійність, відповідальність, рівень адаптивності, значно впливають на здатність особистості зробити вибір професії [4, с. 196]. Також важливою є емоційна стійкість, яка допомагає людині справлятися з невизначеністю і труднощами в процесі професійного самовизначення; готовність до змін (коли ринок праці швидко змінюється, здатність особистості бути гнучкою та готовою до перекваліфікації є ключовим фактором успішного професійного самовизначення); соціальні впливи (роль сім'ї, освітньої системи та суспільства загалом у професійному самовизначенні залишається важливою темою досліджень. Вчені відзначають, що сучасна молодь часто залежить від соціальних очікувань та тиску з боку батьків, що може впливати на процес вибору професії); роль шкільного консультування (сучасні дослідження підкреслюють важливість професійної орієнтації в школі, яка допомагає учням усвідомити свої сильні та слабкі сторони, а також дає доступ до інформації про професії та ринок праці); інтернет та соціальні мережі (сучасні підлітки значно впливаються інформацією з інтернету, включаючи соціальні мережі, що створює нові можливості, але також і труднощі, пов'язані з великою кількістю інформації та високими очікуваннями від професійної кар'єри); вплив сучасних умов на професійне самовизначення (зміни в економіці, розвиток

технологій та глобалізація також значно впливають на процес професійного самовизначення. Професії, які були популярні ще кілька років тому, швидко втрачають актуальність через автоматизацію та цифровізацію, що вимагає від людей постійного навчання та перекваліфікації; криза професійної ідентичності (дослідники вказують на зростання випадків професійних криз у молоді через швидкі зміни на ринку праці та невизначеність у майбутньому). Професійне самовизначення є складним, багатогранним процесом, що залежить від особистісних характеристик, соціальних впливів та зовнішніх факторів. Сучасні дослідження підтверджують, що успішне професійне самовизначення вимагає розвитку особистісної гнучкості, самоусвідомленості, а також доступу до інформації та підтримки з боку суспільства й професійних консультантів.

Мета статті. Вивчити психологічні особливості професійного самовизначення особистості.

Виклад основного матеріалу. Професійне самовизначення – це складний багатоетапний процес, який спрямований на формування особистістю усвідомленої готовності до здійснення професійного вибору. Цей процес включає в себе:

- Самопізнання: цей етап передбачає вивчення своїх інтересів, здібностей, цінностей, рис характеру та мотивації. Це допомагає краще зрозуміти себе і визначити, які професійні шляхи можуть бути найбільш задовільними та відповідати особистим потребам.
- Професійне самовивчення: на цьому етапі особа досліджує світ професій, їх вимоги до особистості та можливості для самореалізації. Це включає вивчення різних сфер діяльності, професійних можливостей і ринкових тенденцій.
- Професійний вибір: після вивчення власних характеристик і професійного оточення особа здійснює конкретний вибір професії, яка найбільше відповідає її інтересам і навичкам.
- Професійна адаптація: на останньому етапі особа пристосовується до обраного професійного середовища, набуває необхідних навичок та вирішує завдання, пов'язані з виконанням обраної професії.

Однією з ключових складових професійного самовизначення є самосприйняття особистості. Самосприйняття включає усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, інтересів, цінностей та життєвих пріоритетів. Воно формується протягом усього життя і може бути вплинуте різноманітними чинниками, такими як соціальне середовище, сімейні цінності, освіта тощо [4, с. 194]. А. Шевенко розроблена трикомпонентна структура – ця структура розроблена для допомоги у процесі професійного самовизначення, щоб ви могли краще розуміти себе, світ професій і власні цінності або професійного самовизначення як фактора особистісного зростання: когнітивно-рефлексивний компонент – знання людей про світ професій, переваги їх індивідуально-типологічної сфери та її відповідності вимогам обраної професії тощо; ціннісно-смысловий компонент - надання переваги особистісній відповідальності, незалежності й самостійності у прийнятті рішення, ціннісна значимість досягнення успіху, розвиток відповідального ставлення як особистісна цінність; поведінково-моделюючий компонент - здатність людей до генерації ідей, моделювання професійної перспективи, планування саморозвитку, проектування майбутнього як цінність [1, с. 9].

Подальше професійне самовизначення характеризується соціально-професійною активністю особистості. Вже є професійний досвід та місце роботи. Актуальним стає професійне зростання. Однак, частина молодих людей, що професійно самовизначилися, починає відчувати психологічний дискомфорт, зумовлений нереалізованими піднесеними професійними планами та психологічно насиченою професійною працею

[2, с. 134]. Ще одним важливим аспектом є самооцінка. Сприйняття власних можливостей і переконання в своїй здатності досягти успіху в обраній професії має велике значення для професійного самовизначення. Низька самооцінка може призвести до вибору непідходящої професії або до недооцінки свого потенціалу. Тому важливо розвивати позитивне ставлення до себе і своїх можливостей у процесі визначення кар'єрних цілей [4, с. 21]. Крім того, для успішного професійного самовизначення необхідна ясна уява про майбутнє. Особистість повинна мати конкретні цілі і плани, спрямовані на досягнення успіху в обраній сфері. Брак чіткості у майбутніх цілях може призвести до незадоволеності вибраною професією та невпевненості у своїх можливостях. Тому важливо постійно вдосконалювати свої цілі та розвивати стратегії досягнення успіху у кар'єрі. Зовнішнє середовище також має велике значення для професійного самовизначення. Сім'я, школа, друзі, вчителі та соціальні мережі можуть впливати на вибір професії та кар'єрні уподобання [5, с. 30]. Наприклад, підтримка родини може стати важливим фактором у виборі професії, а негативні коментарі оточуючих можуть призвести до втрати впевненості у своїх здібностях. Успішне професійне самовизначення включає в себе аналіз власних можливостей, розробку конкретних цілей і врахування впливу зовнішнього середовища на процес прийняття рішень.

Висновок. Отже, успішне професійне самовизначення включає в себе аналіз власних можливостей, розробку конкретних цілей і врахування впливу зовнішнього середовища на процес прийняття рішень. Узагальнюючи, професійне самовизначення особистості є складним і багатограним процесом, який визначається внутрішніми та зовнішніми факторами. Самосприйняття, самооцінка, уява про майбутнє та вплив оточуючого середовища впливають на вибір професії та кар'єрний розвиток. Зрозуміння власних здібностей і бажань, а також оцінка можливостей у контексті ринкових умов та суспільних потреб, допомагає здійснити обдуманий вибір шляху професійного зростання. Такий підхід дозволяє максимально використовувати потенціал особистості та досягати успіху в обраній сфері діяльності. Подальший успіх у професійному самовизначенні також залежить від здатності адаптуватися до змін в професійному оточенні та розвивати нові навички. Надання пріоритету постійному саморозвитку і навчанню дозволяє зберігати конкурентоспроможність у вибраній галузі та досягати нових вершин. Крім того, важливо пам'ятати про значення підтримки та налагодження взаємодії з професійним співтовариством, колегами та наставниками, що сприяє обміну досвідом та розвитку нових ідей. Зрештою, успішне професійне самовизначення потребує розуміння того, що професійний розвиток є постійним процесом. Здатність до адаптації, відкритість до нових можливостей і готовність до вдосконалення допомагають досягти високих результатів і уникнути стагнації у кар'єрному зростанні.

Список використаних джерел:

1. Аза Л. О. Особливості професійного самовизначення молоді. *Філософ. і соціол. думка*. 1989. № 6. С. 1–9.
2. Андрухів О. Модель стратегії професійного самовизначення учнівської молоді. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2018. № 1. С. 128–135.
3. Арцишевська О.Р. Сутнісний аналіз самовизначення людини. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія: Філософські науки*. 2019. № 11. С. 9–12.
4. Щербань А.Д. Ціннісні орієнтації особистості та їх класифікація. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2014. № 64. С. 194–198.
5. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини: навч. видання. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. С. 21–33.